

MAGA-utopien

"Make America Great Again» er en umulighet. Det er like lite sannsynlig at Amerika skal bli stor igjen som at det britiske imperiet, Romerriket eller andre imperier skal komme tilbake. Trump sin kampanje er bare bygd på følelser for å få stemmer fra misfornøyde amerikanere.

Trump skal innføre toll, men begrenser det mot Mexico og Canada. Innføring av toll har tidligere gitt f.eks. Australia muligheten til å beskytte seg mot kolonimaktene, sammenlignet med Afrika som ikke fikk gjort det. Men det var gårdsdagens løsninger. I dag er tollbeskyttelse en farlig isolasjonskurs for industrien.

Industrien i USA og for så vidt i Europa også, taper terreng. Industrien med teknologiske fremskritt og stordriftsfordeler har vært nøkkelen til velstand. Det er den produksjonen som har gitt oss mulighet til å bygge en velferdsstat. Det var håndverkerne som produserte overskudd. Det var framveksten av fagbevegelse som presset fram reformer og løsninger som folk kunne leve med. Industriens produksjonssystem har skapt velstand under den forutsetninga at arbeiderne organiserte seg i fagforeninger og sloss for andelen av overskuddet.

Kapitaleierne i vesten begynte å ødelegge sitt eget produksjonsapparat. De solgte unna verdier for å realisere kapitalen til investering. Kapitalistene gikk over til å operere med aksjer på børs. Den uproduktive finanskapitalen som vokste fram på 80-tallet, med børstraktorer, slaktet også produksjonsapparatet. Penger på børs skaper ikke verdier, det er det bare foredling og produksjon som gjør. Gevinst på børs er å lure verdier fra andre. Vi kan kalle det kannibalkapitalismen. Verdier skapes av arbeidernes arbeid, og til det trengs det hender både i primærnæringene og i industrien.

Kapitaleierne som fortsatt holder på produksjonsapparatet, så muligheten til å flagge ut sin virksomhet for billigere arbeidskraft i den fattige verden. Vi kan ta bilindustrien som eksempel. Henry Ford som startet med standardisering for å produsere biler på samlebånd, er blitt symbolet på vellykket kapitalisme. Selskapet han grunnla begynte å kjøpe aksjer i andre selskaper i Europa og Asia. I 1979 kjøpte de 7% i Mazda og i 1996 hadde de 33% av eierskapet der. De kjøpte seg inn i Land Rover og Jaguar. I 2007 solgte

Ford disse aksjene videre til Tata Motors i India. Ford var for 10 år siden det tredje største bilmerke. Foran seg hadde de Toyota og Volkswagen.

Det tyske bilmerket VW som siste nummer av bladet Motor(nr.4 -2024) har en god artikkel om, er enda mer interessant. De gikk til Kina med en samarbeidsavtale i 1984. De bygde opp et fellesforetak SAIC Volkswagen der den kinesiske stat og tyskerne eide 50% hver. Slik lærte kineserne bilproduksjon mot at VW fikk et kinesisk marked. Lenge var denne produksjonen i en oppbyggingsfase hvor både produksjonen og produkt ble forbedra. Ikke skapte det oppmerksomhet i vesten heller, for de bilene som kom hit, hadde den tyske firmalogoen.

De fleste store bilmerker så det attraktivt å være i Kina. Landet skapte sin egen uavhengige bilindustri. Derfor dukket den kinesiske bilproduksjonen opp som troll av eske. Utviklingstida, forsyningskjeden og produksjonstempoet i storskala kan ingen andre konkurrere med. Det ser ut til at nettopp kinesiske el-biler er de beste og billigste bilene med suveren ledelse på batteriproduksjonen. Bladet Motor antyder at bilproduksjonen i Kina er 25 til 30 % mer kostnadseffektiv enn alle andre og legger til: *«Hvem skal konkurrere med det? Hvordan tar en igjen det forspranget?».*

Denne utviklinga skjer ikke bare i bilindustrien. Kina har mer enn 200 ganger større skipsverftkapasitet enn USA. Forsøk på å bygge opp batterifabrikker hos oss, ser ut til å bare bli luftslott.

Trump vil gjerne innføre tollbarrierer mot Kina for å kunne løfte opp og fornye Detroit-industrien igjen. Det vil da bare føre til at USA isolerer seg. Amerikanerne må da kjøre rundt i gamle amerikanske modeller med gammel teknologi. Resten av verden vil få et konkurransefortrinn ovenfor USA. Det blir man ikke stor av.

Amerikansk bilindustri har tidligere prøvd å snakke ned japanske produsenter. Også europeisk bilindustri prøvde å snakke ned de første koreanske bilene, for ikke å nevne Skoda. «Hvorfor ha Skoda når du kan gå da». Så har siste nummer av Motor også oppslag: *«Denne slår du ikke».* Skodaen fra 2004 har gått 1 000 000 km uten å skifte kløtsj, girkasse eller motor. Å få forlenga livsløpet til bilene er et viktig miljøpoeng, og det er også et av Kinas konkurransefortrinn.

Tesla har også bilproduksjon i Kina, riktignok det første selskapet uten samarbeidsavtale. Det betyr mindre nå da kineserne er ferdig med læreperioden.

Halvparten av Tesla sin produksjon skjer nå i Kina. Derfor er det med Elon Musk i Det hvite hus, mindre sannsynlig at de bilene vil få straffetoll. Musk flyttet forresten nylig sin produksjon av databrikker fra Taiwan til Kina. Kapitaleierne handler rasjonelt ut fra egen fortjeneste.

De amerikanske og vestlige produksjonsselskapene blir mer og mer internasjonale. Handelen er flyttet ut også for å nå marked rundt om i verden. Kapitalistene som har

flyttet sin produksjon til fattige land, har liten grunn til å være nasjonal-patrioter. Disse selskapene vil begynne å orientere seg mot andre land som BRICS-landene. Sanksjonspolitikken til USA presser fram andre betalingsordninger. Dollaren er i ferd med å miste sin styrke og monopol. Det er de amerikanske selskapene som svikter USA.

Derfor blir det vanskelig å gjøre Amerika stor igjen. Med mindre det er våpenindustrien, som ikke kan flyttes ut, som nå skal sysselsette amerikanerne. Det ser ut til at politikerne allerede bruker våpenindustrien til seg og sine. Det er nok ikke bare Erna Solberg og Anniken Huitfeldt sine ektemenn som så mulighetene til å investere i våpenaksjer. Den polske minister Piotr Kulpa påpeker at mye av våpenstøtten til Ukraina, går til korrupsjon og bestikkelser. Den økonomiske støtten underslås og blir i realiteten bare hvitvasket for så å havne hos politikerne i giverlandene.

USA har tapt omtrent alle de kriger de har deltatt i. Krig er destruktivt så vi har neppe noen vinnere heller. Måten USA måtte trekke seg ut av Afghanistan rokket med tiltrua til verdens største supermakt. Og det enda USA alene har 38 % av militærmakta og med NATO blir det 55 % av alle militærutgiftene i verden.

På papiret har USA de militære musklene for å gå til krig både mot Russland, som bare har 5 %, og China, som har 13 % (tall fra SIPRI 2023). Krig har aldri skremt kapitaleierne. Våpen og ammunisjon som blir produsert for lager, er død kapital. Storproduksjon av våpen og ammunisjon skjer i ei førkrigstid. Krig løser kapitalens kriser og overproduksjon. I tillegg ser USA det tidsvinduet de er inne i. Produksjonen av dagens krigsutstyr skjer fortere og bedre i Asia. USA er i ferd med å tape på alle fronter.

USA kan ikke komme tilbake som den supermakta de har vært. Vi bør kanskje studere historia og se hvordan et imperium oppfører seg når de ramler.

Frode Bygdnes

